

Læreplan i geografi, samisk plan, fellesfag i studieforberevende utdanningsprogram

Gjelder fra 01.08.2007

Formål

Formålet med geografifaget er å utvikle bevissthet om forholdet mellom naturen og de menneskeskapte omgivelsene. Opplæringen i faget skal stimulere til å se sammenhenger mellom produksjon og forbruk og drøfte konsekvenser som areal- og ressursbruk har på miljøet og en bærekraftig utvikling.

Geografi skal gi grunnlag for å forstå befolkningsutvikling, kartlegge fordeling av ressurser, forklare likheter og forskjeller og diskutere endringsprosesser også i et urfolksperspektiv. Faget skal gi innsikt i hvordan naturressurser, vær og klima har lagt mye av grunnlaget for bosetting og utvikling av samfunn. Geografi skal også skape forståelse for hvorfor ressursene er viktige for den globale produksjonen, arbeidsdeling og bosetting. Befolkningsutvikling og globale økonomiske prosesser påvirker den økonomiske utviklingen og den globale fordelingen av godene. Geografifaget skal gi oversikt over og forklare lokalisering av steder og utbredelse av naturlige og menneskeskapte forhold på jorda.

Geografifaget skal bidra til å forstå og mestre den store mengden av informasjon i vår tid. Mer kunnskap motiverer og stimulerer evnen til kritisk analyse og helhetsforståelse. Dette kan gi eleven et godt utgangspunkt for å være med i utviklingen av samiske samfunn og storsamfunnet på en konstruktiv måte. Et viktig formål med geografifaget er også å utvikle evnen til toleranse og globalt medansvar hos eleven.

Hovedområder

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål for. Hovedområdene utfyller hverandre og må sees i sammenheng.

I videregående opplæring er geografifaget lagt til Vg1 eller Vg2 i de studieforbereidende utdanningsprogrammene, jf. Fag- og timefordeling for videregående opplæring.

Geografi har kompetansemål etter Vg1 i programområdene for samfunnsfag og økonomi, realfag og språkfag i studiespesialiserende utdanningsprogram.

Geografi har kompetansemål etter Vg2 i programområde for formgivingsfag i studiespesialiserende utdanningsprogram/ utdanningsprogram for musikk, dans, drama og idrettsfag.

Årstrinn	Hovedområder			
Vg1/Vg2	Geografiske kilder og verktøy	Landskap og klima	Ressurser og næringsvirksomhet	Demografi og utvikling

Geografiske kilder og verktøy

Hovedområdet *geografiske kilder og verktøy* omfatter bruk av kart, bilde, stedsnavn, statistikk og geografiske informasjonssystem.

Landskap og klima

Hovedområdet *landskap og klima* handler om indre og ytre krefter på jorda, og hva de har hatt å si når landskap ble dannet. Sammenhengen mellom naturlandskap og kulturlandskap og mellom landskapsbenevnelser og stedsnavn blir utforsket og kartlagt. Hovedområdet dreier seg om sentrale klimafaktorer og årsaker til og konsekvenser av klimaendringer og aktuelle naturkatastrofer.

Ressurser og næringsvirksomhet

Hovedområdet *ressurser og næringsvirksomhet* handler om hva ressurser har å si for lokalisering, næringsutvikling og bosetning og vurderinger av lokaliseringsfaktorer som knytter seg til den globale økonomiske virksomheten i dag.

Demografi og utvikling

Hovedområdet *demografi og utvikling* handler om befolkningsteorier, folketallsutvikling og flytting på jorda. Hovedområdet omfatter fordeling og forskjeller mellom majoriteter og minoriteter, fattige og rike og drøftinger av ulike typer utvikling.

Timetall

Timetallet er oppgitt i 60-minutters enheter.

Vg1/Vg2: 56 årstimer

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til å utvikle fagkompetansen og er en del av fagkompetansen. I geografi forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig og skriftlig i geografi innebærer å omtale steder og forklare sammenhenger og årsaker, og å diskutere og argumentere med utgangspunkt i geografiske tema. Skriftlig og muntlig uttrykksevne vil si å kunne reflektere over meningsinnholdet i ulike typer informasjon og kilder og begrunne egne synspunkt. Dette innebærer å presentere resultat av eget arbeid tydelig og forståelig for andre.

Å kunne lese i geografi innebærer å utforske og bruke tekster og andre kilder og reflektere over dem. Å kunne lese gjør det mulig å oppleve og forstå fenomen, steder og mennesker. Det innebærer å lese og tolke kart, bilder, tabeller og figurer og oppslagsverk kritisk og analytisk.

Å kunne regne i geografi innebærer å behandle og sammenlikne tallmateriale om geografiske tema og tolke tabeller og grafiske framstillinger. Regneferdigheter er en forutsetning for å kunne laga tabeller og grafer og regne med avstander og målestokk på kart.

Å kunne bruke digitale verktøy i geografi innebærer å utforske nettsteder, hente relevant informasjon og bruke nettbasert kommunikasjon om geografiske tema, vise kildekritikk og nettvett og orientere seg om personvern og opphavsrett. Det kan også innebære å bruke geografiske informasjonssystem og å bruke digitale verktøy i presentasjon av egne arbeid.

Kompetansemål

Etter Vg1/Vg2

Geografiske kilder og verktøy

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og bruke kart i ulike målestokk og gjøre enkel kartanalyse
- bruke digitale kart og geografiske informasjonssystem (GIS)
- gjøre observasjoner og registreringer av geografiske tema på ekskursjon eller feltarbeid og bruke de til å se natur og samfunn i sammenheng
- finne fram til og presentere geografisk informasjon ved å lese og vurdere tekst, bilde, stedsnavn og statistiske framstillinger fra digitale og andre kilder
- gi oversikt over geografiske hovedtrekk, som elver, innsjøer, fjell, byer og land, nasjonalt, regionalt, og globalt

Landskap og klima

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for hvordan jorda er oppbygd, hovedtypene av bergarter og hvordan de blir dannet
- forklare hvordan indre og ytre krefter former landskap og kjenne igjen typiske landformer i Fennoskandia
- beskrive naturlandskap og forskjellige kulturlandskap og forklare sammenhenger og forskjeller mellom dem og mellom samiske benevelser på landskapsformer og stedsnavn
- diskutere estetiske og økonomiske verdier i landskap
- gjøre rede for globale hav- og luftstrømmer og forklare hva de har å si for klimaet
- beskrive forhold som bestemmer vær- og klimaforhold i Fennoskandia
- drøfte årsakene til naturkatastrofer i verden og hvilken innvirkning de har på samfunn som blir rammet

Ressurser og næringsvirksomhet

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for ressursbegrepet og diskutere hva som er lagt i begrepet bærekraftig ressursutnytting
- gi eksempel på og sammenligne ulike former for arealbruk i Norge og i Sápmi/Sábme/Saepmie
- drøfte miljø- og samfunnsmessige konsekvenser av bruk og inngrep i naturområder i samiske samfunn og storsamfunnet
- gi eksempel på hvordan en har utnyttet ressursene i Norge og i Sápmi/Sábme/Saepmie og diskutere hvordan endringer i næringsstrukturen har påvirket lokalisering og bosetningsmønster
- gi eksempel på lokaliseringsfaktorer som er viktige for global økonomisk virksomhet og internasjonal arbeidsdeling og vurdere hva dette har å si i dag

Demografi og utvikling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for den demografiske utviklingen i Norge og Sápmi/Sábme/Saepmie

- forklare årsakene til flyttestrømmer i land og mellom land og drøfte virkningene
- gi eksempler på teorier om befolkningsutvikling og drøfte globale befolkningsforhold
- gjøre rede for globale forskjeller i fordeling og levekår, forklare mulige årsaker til de og drøfte hvordan en kan jevne ut forskjellene mellom land

Vurdering

Retningslinjer for sluttvurdering:

Standpunktvurdering

Årstrinn	Ordning
Vg1 studiespesialiserende utdanningsprogram - programområdene for samfunnsfag og økonomi, realfag og språkfag	Elevene skal ha en standpunktkarakter.
Vg2 studiespesialiserende utdanningsprogram – programområde for formgivingsfag	
Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag og utdanningsprogram for musikk, dans, drama	

Eksamen for elever

Årstrinn	Ordning
Vg1 studiespesialiserende utdanningsprogram – programområdene for samfunnsfag og økonomi, realfag og språkfag	Elevene kan trekkes ut til en muntlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg2 studiespesialiserende utdanningsprogram – programområde for formgivingsfag	
Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag og utdanningsprogram for musikk, dans, drama	

Eksamen for privatister

Årstrinn	Ordning
Vg1 studiespesialiserende utdanningsprogram – programområdene for samfunnsfag og økonomi, realfag og språkfag	Privatistene skal opp til en muntlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg2 i studiespesialiserende utdanningsprogram – programområde for formgivingsfag	
Vg2 i utdanningsprogram for idrettsfag og utdanningsprogram for musikk, dans, drama	

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskrift til opplæringsloven.